

עשרה שנים – כדי שבכח זכות זו יוכל לעמוד בקשיים ובנסיונות שהיו לו בבית לבן (וכפי שאמר בהמשך דבריו¹⁵³: "לולי אלוקי אבי אלוקי אברהם ופחד יצחק היה לי").
(לקו"ש ח"כ ע' 124 ואילך)

אוצר החכמה

לח

לוֹלֵי אֱלֹהֵי אָבִי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם וַפֶּחַד יִצְחָק הָיָה לִי (לא, מב)

"יעקב היה בחור שבאבות, בחינת התכללות... ולכן אמר 'אלוקי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי', שהיו לו שני הבחינות, בחינת אברהם וגם פחד יצחק" (תורה אור יז, ג)

אחד ההבדלים שבין אברהם ליצחק הוא בעניין ירידה למקום שפל מבחינה רוחנית:

אברהם, שמידתו היתה מדת החסד – קירב את כולם, והשפיל את עצמו לעסוק גם בקירובם של אנשים נחותים בדרגתם, ואפילו ערביים ש"משתחוים לאבק רגליהם"¹⁵⁴. ואף מצינו שאברהם יצא לחו"ל כדי לפרסם גם שם את אחדות הבורא.

יתרה מזו: אברהם עצמו נשא לאשה את הגר, שהיתה שפחה ("האמה הזאת"); ובהתאם לכך, בנו ישמעאל, שנולד לו מהגר, אינו נחשב לישראל, ואף אינו נחשב כיורש של אברהם ("כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק"¹⁵⁵).

יצחק, לעומת זאת, שמדתו היתה מדת הגבורה – נקט בדרך הפוכה לגמרי: הוא לא קיים קשרים עם אנשים נחותים, אלא שמר על טהרתו

153. לקמן פסוק מב.

154. פרש"י וירא יח, ד.

155. וירא כא, י.

וקדושתו כ"עולה תמימה". לכן נשאר יצחק כל ימיו בארץ ישראל¹⁵⁶, ולא נשא שפחה לאשה¹⁵⁷.

אמנם גם ליצחק נולד בן רשע, אבל עשו בנו של יצחק אינו דומה לישמעאל, שהרי עשו נחשב ל"ישראל מומר"¹⁵⁸, ואף נחשב ליורש של יצחק, כמו שנאמר "כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר"¹⁵⁹ [מעלה זו של עשו על ישמעאל באה לידי ביטוי בכך שרוב הגרים באו מזרעו של עשו ולא מזרעו של ישמעאל¹⁶⁰, כמו אונקלוס הגר, רבי מאיר ועוד¹⁶¹].

מעלתו של יעקב היא בכך "שהיו לו שני הבחינות" – הן של אברהם והן של יצחק:

מחד גיסא – היתה בו מעלת אברהם, שהביא קדושה ואלוקות למקומות ירודים: גם יעקב יצא לחו"ל ואף הקים שם את ביתו, ואף הוא נשא שפחות לאשה.

אבל לאידך גיסא – ירידה זו לא גרמה לחיסרון בזרעו של יעקב (כמו באברהם), ואדרבה: יעקב זכה ש"מטתו שלמה"¹⁶², כלומר שכל בניו – גם אלו שנולדו מהשפחות – הלכו בדרכו הישרה.

ונמצא, שיחד עם הירידה והעיסוק בהשפעה על העולם, כאברהם – הצליח יעקב לשמור על קדושתו אף יותר מיצחק.

(לקו"ש חט"ו ע' 194 ואילך)

156. פרש"י תולדות כו, ב.

157. פרש"י תולדות כה, כו.

158. קידושין יח, רע"א.

159. דברים ב, ה ובפרש"י.

160. ראה מדבר קדמות (להחיד"א) ע' גרים. כלי יקר תולדות כה, כג. ועוד.

161. ראה תורה אור תולדות כ, ג.

162. ויק"ר פל"ו, ה. ועוד.